

**Kommentarmaterial till
kursplanen i modersmål
– finska som nationellt
minoritetsspråk**

Skolverket

Kommentarmaterial till
kursplanen i modersmål
– finska som nationellt
minoritetsspråk

Beställningsadress:
Wolters Kluwers kundservice
106 47 Stockholm
Tel: 08-598 191 90
E-post: kundservice@wolterskluwer.se
www.wolterskluwer.se/offentligapublikationer

ISBN: 978-91-3832-674-9
Form: Typisk Form designbyrå
Tryckt hos ett klimatneutralt företag
– Edita, Västerås 2015
Stockholm 2015

Innehåll

Inledning	4
En samlad läroplan.....	4
Kursplanens olika delar och kunskapskrav.....	4
Kommentarer till kursplanen i modersmål – finska som nationellt minoritetsspråk	6
Förändringar jämfört med den tidigare kursplanen.....	6
Syftet	7
Det centrala innehållet	10
Läsa och skriva	11
Tala, lyssna och samtala	16
Texter.....	19
Språkbruk	22
Sverigefinsk kultur.....	25
Kunskapskraven.....	28

Inledning

Till varje kursplan finns ett kommentarmaterial som riktar sig till lärare och rektorer. Avsikten med materialet är att ge en bredare och djupare förståelse för de urval och ställningstaganden som ligger bakom texterna i kursplanerna. Materialet beskriver också hur det centrala innehållet utvecklas över årskurserna och hur kunskapskraven är konstruerade.

Här nedan kommer först en övergripande beskrivning av den samlade läroplanen. Därefter följer kommentarmaterialet kursplanernas struktur för att det ska vara lätt att hitta och orientera sig i texten. *Formuleringar som är hämtade direkt från kursplanen är genomgående kursiverade i texten.*

En samlad läroplan

Från och med läsåret 2011/12 har alla obligatoriska skolformer, det vill säga grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och specialskolan, var sin samlad läroplan.

Läroplanerna består av tre delar. Den första delen beskriver skolans värdegrund och uppdrag, medan den andra delen innehåller övergripande mål och riktlinjer för utbildningen. Dessa delar är i princip likadana för alla obligatoriska skolformer. Läroplanens tredje del innehåller kursplaner för alla ämnen. Kursplanerna är indelade i avsnitten syfte och centralt innehåll och kompletteras med kunskapskrav för de olika ämnena.

För att förstå undervisningens uppdrag är det angeläget att läsa den samlade läroplanen som en helhet. Det är också viktigt att förstå relationen mellan kursplanens olika delar.

Kursplanens olika delar och kunskapskrav

Syftets uppbyggnad

Varje kursplan inleds med en kort motivering till att det enskilda ämnet finns i skolan. Därefter anges syftena med undervisningen i ämnet. Syftestexten är formulerad så att det tydligt framgår vilket ansvar undervisningen har för att eleverna ska kunna utveckla de kunskaper och förmågor som anges.

Texten avslutas med ett antal långsiktiga mål som är uttryckta som ämnesspecifika förmågor. Dessa gäller för alla årskurser och ligger till grund för kunskapskraven. Målen sätter ingen begränsning för elevernas kunskapsutveckling – det går alltså inte att betrakta dem som något som slutgiltigt kan uppnås.

Det centrala innehållets uppbyggnad

I det centrala innehållet anges vad som ska behandlas i undervisningen. Innehållet är indelat i kunskapsområden som i sin tur består av ett antal punkter. Kunskapsområdena behöver inte motsvara arbetsområden i undervisningen, utan de är enbart ett sätt att strukturera innehållet i ämnet. Hur de olika innehållspunkterna hanteras i relation till varandra är något som lärare tillsammans med elever måste avgöra. Det centrala innehållet säger heller ingenting om hur mycket undervisningstid som ska ägnas åt de olika punkterna.

Det är viktigt att understryka att det centrala innehållet inte behöver utgöra allt innehåll i undervisningen. Det finns alltid möjlighet för läraren att komplettera med ytterligare innehåll utifrån elevernas behov och intresse.

Kunskapskraven

Kursplanerna kompletteras med kunskapskrav i de olika ämnena. Kunskapskraven är konstruerade utifrån ämnets långsiktiga mål och centrala innehåll. De beskriver den lägsta godtagbara kunskapsnivån för en elev i årskurs 3 och anger den kunskapsnivå som krävs för betygen A, C respektive E i årskurs 6 och 9.

I årskurs 3 finns det kunskapskrav för lägsta godtagbara kunskaper i ämnena matematik, svenska, svenska som andraspråk samt de samhällsorienterande och naturorienterande ämnena. I årskurs 6 finns kunskapskrav i samtliga ämnen utom moderna språk. I årskurs 9 finns kunskapskrav i alla ämnen.

I specialskolan och sameskolan ser det delvis annorlunda ut än i grundskolan.

- I specialskolan finns kunskapskrav för lägsta godtagbara kunskaper i årskurs 4 samt kunskapskrav för betygen A, C och E i årskurs 7 och 10. Specialskolan har också kunskapskrav för lägsta godtagbara kunskaper i ämnet teckenspråk för döva och hörselskadade i årskurs 4.
- I sameskolan finns kunskapskrav för lägsta godtagbara kunskaper i årskurs 3 samt kunskapskrav för betygen A, C och E i årskurs 6.

Kommentarer till kursplanen i modersmål – finska som nationellt minoritetsspråk

Förändringar jämfört med den tidigare kursplanen

Den 1 juli 2015 trädde ändringar i skollagen (2010:800) i kraft som utökar rätten till modersmålsundervisning för elever som hör till de nationella minoriteterna. De nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Ändringarna i skollagen innebär att det inte längre ställs krav dels på att en vårdnadshavare ska ha språket som modersmål, dels på att eleven ska ha grundläggande kunskaper i språket, för att en elev ska få modersmålsundervisning i ett minoritetsspråk i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan. I den proposition som ligger till grund för lagändringen anför regeringen att modersmålsundervisningen, när det är fråga om ett minoritetsspråk, inte enbart syftar till att bevara och utveckla ett språk. Den syftar också till att ge möjlighet att revitalisera ett språk som gått förlorat i föräldragenerationen eller ännu tidigare, till följd av den svaga ställning som de nationella minoritetsspråken haft under lång tid.

I den kursplan i modersmål som användes för undervisning i modersmål-finska som nationellt minoritetsspråk fram till lagändringen, fanns inte delen om modersmål som nationellt minoritetsspråk. Efter den 1 juli 2015 består kursplanen i modersmål av två delar: modersmål utom nationella minoritetsspråk och modersmål som nationellt minoritetsspråk med särskilda kursplaner i finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Sedan tidigare finns det en kursplan i samiska. Elever som läser enligt kursplanen modersmål som nationellt minoritetsspråk kan läsa ämnet som första- eller andraspråk.

Den nya kursplanen i modersmål-finska som nationellt minoritetsspråk utgår från samma syn på ämnet som kursplanen i modersmål. Ämnets två ben, språk och kultur, är fortfarande tydligt framlyfta och kursplanen synliggör finska språket och sverigefinsk kultur specifikt. I den nya kursplanen i modersmål-finska som nationellt minoritetsspråk är de långsiktiga målen desamma för modersmål-finska som nationellt minoritetsspråk som förstaspråk och som andraspråk. Förmågorna i de långsiktiga målen är formulerade så att de går att utveckla oavsett om man är nybörjare eller har goda kunskaper i finska och därför är de giltiga för alla elever, oavsett språkförmåga. Kursplanen i modersmål-finska som nationellt minoritetsspråk har centralt innehåll och tillhörande kunskapskrav i finska som förstaspråk och finska som andraspråk.

SYFTET

Syftestexten för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib beskriver att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utvecklas till flerspråkiga individer med flerkulturell identitet. Det blir möjligt genom att eleverna i undervisningen utvecklar kunskaper i och om de nationella minoritetsspråken och den nationella minoritetsgruppens kultur.

Kursplanen lyfter tydligt fram ämnets två ben, språk och kultur. De nationella minoritetsspråken är viktiga kulturbärare som förenar de nationella minoriteterna i Sverige med människor som talar samma språk i andra delar av världen.

Flerspråkighet

Kursplanen anger att eleverna genom undervisningen i de nationella minoritetsspråken ska ges möjlighet att utveckla *flerspråkighet*. Det innebär att eleverna ska kunna använda både minoritetsspråket, svenska och andra språk när de kommunicerar med andra, beroende på vilken situation de befinner sig i. Detta är en förmåga som gör det möjligt att röra sig mellan olika sociala och kulturella sammanhang och förflytta sig mellan olika arbetsmarknader och utbildningssammanhang. Att utveckla flerspråkighet skänker individen stor trygghet och säkerhet och bidrar till att han eller hon kan utveckla *sin förståelse av omvärlden*.

Identitet

Kursplanen anger vidare att eleverna genom undervisningen ska ges möjlighet att utveckla *sin identitet*. Det betyder att undervisningen ska stödja elevernas identitetsutveckling i nära samspel med deras språkutveckling. I sammanhanget är det viktigt att betona att en människas identitet är flerdimensionell och ofta präglad av tillhörighet till flera kulturer. Genom undervisningen i minoritetsspråken får eleverna möjlighet att utveckla flerkulturella identiteter på sina egna villkor. Det är betydelsefullt att detta är identiteter som eleverna själva har definierat och som de har möjlighet att reflektera medvetet över. Kursplanen lämnar utrymme för att eleverna kan känna olika stark tillhörighet till sin nationella minoritetskultur, precis som förkunskaperna i språket kan variera.

Intresse för minoritetsspråken

Undervisningen ska stimulera elevernas *intresse för att läsa, skriva och samtala* på de nationella minoritetsspråken. Intresse är grundläggande för att vilja närma sig språken. Genom intresse ökar förutsättningarna för eleverna att tillägna sig innehållet i undervisningen och deras vilja att lära på egen hand. Att unga människor utvecklar intresse för de nationella minoritetsspråken är betydelsefullt för att språken ska ges förutsättningar att fortsätta användas, utvecklas och vara livskraftiga i den privata sfären såväl som i samhälls- och arbetslivet.

Texter på de nationella minoritetsspråken

I undervisningen ska eleverna möta *texter på språket i olika genrer*. Genom mötet med texter på de nationella minoritetsspråken i olika genrer ges eleverna möjlighet att utveckla både sitt språk och sin förståelse av den språkliga och kulturella mångfalden i

samhället. Att eleverna får möta texter ur olika genrer och medier är viktigt för att de ska ges möjlighet att utveckla en bred språklig repertoar och förmåga att uttrycka sig tydligt i olika sammanhang.

Allsidig kommunikativ förmåga

Undervisningen i de nationella minoritetsspråken ska ge eleverna möjlighet att utveckla en *allsidig kommunikativ förmåga*. I en sådan förmåga ingår såväl sociala som interkulturella och språkliga aspekter. Det innebär att man kan anpassa sitt språk till olika situationer, syften och mottagare. I en social och kulturell förmåga ingår att så långt som möjligt känna till och använda koder och det språkbruk som behövs för att kunna kommunicera i både formella och informella situationer. Ibland uppstår situationer där man försöker förmedla ett budskap, men upplever att man inte lyckas nå fram till mottagaren. Då kan eleverna få stöd av olika strategier i sin interaktion. Det kan handla om att kompensera med hjälp av till exempel frågor, omformuleringar och kroppsspråk.

Den kommunikativa förmågan innefattar även en *språklig säkerhet i tal och skrift*. För att kunna kommunicera krävs förutom ett ordförråd även kunskap om vissa av språkets strukturella regler. Det innebär att man i möjligaste mån behärskar språkets form, det vill säga fraseologi, uttal, prosodi, stavning och grammatik. Syftet med detta är att utveckla komplexiteten och precisionen i elevens språk både muntligt och skriftligt. Med kunskaper om språkets form kan eleverna utveckla förmågan att uttrycka sig och kommunicera i allt mer avancerade och krävande sammanhang.

Tilltro och förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften

Undervisningen i de nationella minoritetsspråken syftar till att eleverna ska ges förutsättningar att utveckla *tilltro till sin förmåga att uttrycka sig i olika sammanhang och för skilda syften*. Kursplanen lyfter fram vikten av tilltro eftersom detta är grundläggande för att våga uttrycka sig. Att ha modet att använda språket är en förutsättning för att utveckla nya kunskaper om det. Genom att utforska och utveckla en bred språklig repertoar kan eleverna bli bättre på att formulera sig. Därigenom får de större möjlighet att uttrycka sina egna meningar och åsikter. Den som har utvecklat tilltro till sin förmåga att kommunicera får lättare att möta nya människor och platser och därigenom lämna invanda språkliga miljöer. Trygghet och språklig säkerhet gör också att man kan vara den man är på fler än ett språk.

Kursplanen anger även att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om *hur man formulerar sig och samspelar med andra i tal och skrift*. Många elever känner tilltro och säkerhet när de samtalar om känslor och erfarenheter i den privata sfären, men däremot större osäkerhet när de uttrycker sig på minoritetsspråket i offentliga miljöer. Genom att sätta ord på sina åsikter, tankar och upplevelser kan eleverna utveckla en större språklig repertoar för att kommunicera i både informella och formella sammanhang. Insikter i hur språkbruk varierar ökar ytterligare deras möjligheter att medvetet kunna anpassa språkbruket. Därför anger kursplanen att eleverna ska ges möjlighet att utveckla en medvetenhet om *hur språkbruket varierar beroende på situation och sociala sammanhang*.

De nationella minoriteternas historia, kulturella uttryck och traditioner

Kursplanen anger att eleverna ska ges möjlighet att utveckla kunskaper om de nationella minoriteternas *historia, kulturella uttryck och traditioner*. I anslutning till detta syfte ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om de nationella minoriteternas *musik, litteratur och andra estetiska uttrycksformer*. Kunskaper om det egna kulturarvet kan ge eleverna ökad självkänsla och en större trygghet, något som kan bidra till utvecklingen av deras personliga och kulturella identiteter. Fördjupade kunskaper om den nationella minoritetsgruppens historia, kulturella uttryck och traditioner kan utgöra en kunskapslänk mellan generationerna och ge eleverna större möjlighet att reflektera över sin egen livssituation. Sådana kunskaper kan även underlätta för eleverna att förstå nyanser, referenser och underförstådda betydelser i språket vid möten med människor och exempelvis litteratur och film.

Språkens ursprung, utveckling och nutida status

Genom undervisningen i de nationella minoritetsspråken ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om minoritetsspråkens *ursprung, utveckling och nutida status*. Dessa kunskaper ger eleverna en ökad möjlighet att förstå den nationella minoritetens och språkets historiska och kulturella utveckling. Språken har utvecklats utifrån den miljö, den omgivning och de näringar som funnits där minoriteten har levt. Språken har också utvecklats genom möten med andra folk- och språkgrupper. Ord- och begreppsförråd, liksom bruk av talesätt och idiomatik, speglar därigenom den nationella minoritetens kulturella utveckling.

Språklig utveckling ska inte enbart betraktas ur ett historiskt perspektiv utan är en ständigt pågående process. Genom lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk som kom år 2010 har de nationella minoritetsspråkens status stärkts. Lagen syftar till att främja de nationella minoritetsspråken och att öka minoriteternas inflytande. I linje med detta genomfördes 2015 ändringar i skollagen som innebär att elever som tillhör de nationella minoriteterna har utökad rätt till undervisning i modersmål. Syftet är att stärka och stötta språkens ställning så att de blir livskraftiga och kan leva vidare. Kunskaper om de nationella minoriteternas organisationer och institutioner som arbetar för att främja de nationella minoriteternas språk och kultur är av vikt ur demokratisk synvinkel. Sådana kunskaper kan bidra till att stärka elevernas möjligheter att engagera sig i frågor som rör den egna minoritetsgruppen.

De långsiktiga målen

Kursplanens syftestext avslutas med ett antal långsiktiga mål. De är formulerade som förmågor som undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla. Förmågorna ligger till grund för kunskapskraven i ämnet och kommenteras även längre fram i avsnittet ”Kunskapskraven”.

DET CENTRALA INNEHÅLLET

Det centrala innehållet i kursplanen anger vilket obligatoriskt innehåll som ska behandlas i undervisningen. Innehållet är indelat i kunskapsområden som tillsammans ringar in centrala delar av ämnet. Kunskapsområdena bör inte ses som separata arbetsområden för undervisningen, utan de kan kombineras på de sätt som läraren bedömer som mest lämpliga för att uppnå syftet med undervisningen.

Varje kunskapsområde består av ett antal punkter. Dessa ska inte uppfattas som att de alltid ska väga lika tungt i undervisningen. Innehållspunkterna ska snarare uppfattas som byggstenar som kan kombineras på olika sätt. Det centrala innehållet är strukturerat så att det visar på en progression. Det innebär att innehållet vidgas och fördjupas upp genom årskurserna.

Det centrala innehållet i finska

Indelningen av kunskapsområden i det centrala innehållet i finska är inte helt enkel att göra. Vilka områden man än väljer ut så tenderar innehållsbeskrivningarna att överlappa varandra. Språkbruk är till exempel något som med nödvändighet ingår i alla områden. Det är inte möjligt att läsa och skriva utan att bruka språket och det finns inte heller några texter som skapas utan språk. Indelningarna bör därför i första hand ses som ett sätt att strukturera och presentera innehållet i undervisningen på, och inte som enskilda undervisningsmoment.

Finska som förstaspråk respektive andraspråk

Syftet med kursplanerna i de nationella minoritetsspråken är att bevara, utveckla och ge möjlighet att revitalisera ett språk som gått förlorat i föräldragenerationen eller ännu tidigare, till följd av den svaga ställning som de nationella minoritetsspråken haft under lång tid. Kursplanen i modersmål-finska är därför konstruerad med utgångspunkt i ett förstaspråk och ett andraspråk. Det centrala innehållet i finska som andraspråk är anpassat för elever som ska lära sig finska som nybörjarspråk.

Förstaspråk definieras ofta som det språk man börjar lära sig i tidig ålder, som elevens modersmål eller elevens starkaste språk. Andraspråk definieras som språket som eleven lär sig efter att helt eller delvis ha tillägnat sig sitt förstaspråk (modersmål) och vars inlärning äger rum i en miljö där språket används i naturlig kommunikation.

Eleverna som läser finska som andraspråk har olika möjligheter att utveckla sitt språk i en miljö där många använder språket. Därför syftar benämningen finska som andraspråk snarare till att beskriva den kunskapsnivå som eleverna förväntas ha vid början av sin modersmålsundervisning.

Det finns ett centralt innehåll för finska som förstaspråk och ett för finska som andraspråk. Kunskapsområdena ”Läsa och skriva”, ”Tala, lyssna och samtala”, ”Texter” och ”Språkbruk” skiljer sig därför åt, eftersom innehållet till stor del utgår från elevernas olika språkfärdigheter vid skolstarten. Däremot är kunskapsområdet ”Sverigefinsk kultur” samma för finska som första- och andraspråk eftersom det går att arbeta med oberoende av elevens språkförmåga. På samma sätt skiljer sig kunskapskraven åt mellan första- och andraspråk med undantag för kunskapsområdet ”Sverigefinsk kultur”.

Ambitionen i kursplanen är att ge alla elever med sverigefinsk bakgrund möjligheten att utifrån sina förutsättningar utveckla sina kunskaper så långt som möjligt. Det finns ingen reglering för vilka elever som ska tillhöra vilken nivå utan det får avgöras på varje enskild skola och från fall till fall. Emellertid förutsätter innehållet för finska som förstaspråk att eleverna har grundläggande kunskaper i finska vid skolstarten. Det centrala innehållet i finska som andraspråk startar på nybörjarnivå, men det kan också användas för elever som har vissa kunskaper i finska.

Exempel i innehållet

Under rubriken Centralt innehåll förekommer vissa exempel. De förtydligar innehållet, men är inte uttryck för att de bör prioriteras framför andra alternativ. Till exempel anges i årskurserna 7–9 inom ramen för finska som förstaspråk att eleverna ska möta innehållet *beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar*. Det innebär att beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter är obligatoriskt innehåll under årskurserna 7–9 inom ramen för förstaspråk. Men lika väl som att möta tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar kan eleverna möta debattinlägg och instruktionsmanualer, eller några helt andra texter.

Läsa och skriva

Innehållet i kunskapsområdet ”Läsa och skriva” skapar en grund för elevernas läs- och skrivutveckling. Att kunna läsa och skriva är en förutsättning för fortsatt lärande och en källa till lust och glädje. Läsande och skrivande gör det möjligt att framföra egna åsikter och argument och ta del av andras. Mötet med litteraturen bidrar till utvecklingen av den personliga och kulturella identiteten.

Strategier

Begreppet strategi förekommer ofta i kursplanen. Strategi är ett samlingsbegrepp för olika metoder eller handlingsätt vid kommunikation och i elevernas lärande. Strategier kan vara medvetna eller delvis omedvetna, de kan vara planerade eller spontana. De kan också vara mer eller mindre effektiva. Även att använda hjälpmedel, som till exempel lexikon och datorprogram, är en typ av strategi.

Alla människor behöver och använder strategier för att förstå, göra sig förstådda, kommunicera och lära. Inte minst nybörjare i språk behöver under en lång tid kompenserande strategier när språkkunskaperna inte riktigt räcker till. Efter hand som språkfärdigheten ökar minskar behovet av rent kompensatoriska strategier, men man fortsätter att använda kommunikativa strategier.

Eleverna behöver bli medvetna om vilka strategier som står till buds. De behöver också hjälp att hitta effektiva strategier, både för att kommunicera och för att utveckla språkkunskaperna. Genom undervisningen kan eleverna få stöd i att öka sin medvetenhet om verkningsfulla strategier. Med en sådan medvetenhet kan de välja att handla på sätt som är anpassade till situation och syfte och som ger goda resultat.

Lässtrategier är ett centralt innehåll genom alla årskurser i grundskolan. Undervisningen i finska ska hjälpa eleverna att utveckla strategier för att underlätta och förstärka förståelsen av vad de läser, till exempel genom att ställa frågor till texten,

jämföra det lästa med egna erfarenheter eller prata med andra om sina läsupplevelser. För eleven som läser finska som förstaspråk går progressionen från nybörjaren som ska ”knäcka koden” och förstå och tolka innehållet i de texter hon eller han möter, till den lite mer erfarna läsaren som kan tolka och analysera texter. Detta innehåll finns med i såväl i kursplanen i finska som i kursplanerna för övriga språk för att stärka elevernas utveckling som läsare på sina olika språk. För de elever som läser finska som andraspråk går progressionen från att som nybörjare ”knäcka koden” till den läsare som kan förstå och tolka innehållet i de texter hon eller han möter.

Att få undervisning som fokuserar på såväl textens form och innehåll som på budskap och det medium som texten förekommer i, har betydelse för elevernas förmåga att bredda och fördjupa läsförmågan. För att ge en bredd och variation i de texter som eleverna möter lyfter kursplanen i de högre årskurserna fram att texterna ska hämtas från olika medier. Detta kan ses som en aspekt av ett livslångt lärande genom att eleverna utvecklar förmågan att ta del av språket i omvärlden.

Lässtrategier

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk	<i>Lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll.</i>	<i>Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier samt för att urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna.</i>	<i>Lässtrategier för att tolka och analysera texter från olika medier.</i>
Finska som andraspråk	<i>Lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter.</i>	<i>Lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier.</i>	<i>Lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier.</i>

Finska som förstaspråk och andraspråk

De elever som läser finska som förstaspråk möter redan i årskurserna 1–3 *lässtrategier för att förstå och tolka texter samt för att anpassa läsningen efter textens form och innehåll*. Det kan till exempel vara att läsa för att uppfatta huvuddragen i en text eller för att hitta detaljer. De elever som läser finska som andraspråk möter i årskurserna 1–3 mycket grundläggande *lässtrategier för att förstå och tolka ord och fraser i enkla texter*. Det kan handla om att ta hjälp av bilder, rubriker eller förförståelse vid läsningen.

I årskurserna 4–6 möter eleverna som läser finska som förstaspråk *lässtrategier för att förstå och tolka texter från olika medier*. Motsvarande innehåll för elever som läser finska som andraspråk är *lässtrategier för att förstå och tolka enkla texter från olika medier*. Texter från olika medier kan till exempel hämtas från böcker, internet, tidningar, filmer, radio och poddsändningar. Kursplanen anger att texterna ska komma från olika medier för att möjliggöra ett inflöde av levande och dynamiskt språk. Detta inflöde ger eleverna en möjlighet att utveckla en större språklig medvetenhet samt mer komplexa och varierande lässtrategier. För elever med finska som förstaspråk vidgas innehållet på så sätt att undervisningen även ska behandla strategier för att *urskilja texters budskap, både de uttalade och sådant som står mellan raderna*.

I årskurserna 7–9 ska undervisningen för elever som läser finska som förstaspråk behandla *lässtrategier för att tolka och analysera texter från olika medier*. Ordvalet analysera anger progressionen. Att analysera text innebär, till skillnad från att tolka en texts budskap, att närma sig texten på ett djupare plan och undersöka flera dimensioner i denna, till exempel tilltal, bruk av synonymer, specifika stilgrepp som ironi och sarkasm eller målgruppsanpassningen av språket. Det här kräver en god läsförmåga och därför finns inte detta innehåll med i finska som andraspråk. För eleverna som läser finska som andraspråk ligger progressionen i att gå från *förstå och tolka enkla texter* till att *förstå och tolka texter* med en mer komplex struktur.

Skrivande

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk	<i>Strategier för skrivande av texter om ämnen som är välbekanta för eleven.</i>	<i>Strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag.</i>	<i>Strategier för skrivande av olika typer av texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag.</i>
Finska som andraspråk	<i>Strategier för skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden.</i>	<i>Strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner.</i>	<i>Berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text.</i>

Kursplanen anger att alla elever genom hela grundskoletiden ska få undervisning i hur man skriver olika typer av texter.

Finska som förstaspråk

I finska som förstaspråk möter eleverna i årskurserna 1–3 innehållet *strategier för skrivande av texter om ämnen som är välbekanta* för dem, och i årskurserna 4–6 *strategier för skrivande av berättande texter och faktatexter med hjälp av texternas typiska uppbyggnad och språkliga drag*. Progressionen går från det elevnära till texter som fordrar mer kunskap om genrespecifika stilgrepp. Att skriva olika slags texter med hjälp av deras typiska uppbyggnad och språkliga drag innebär att anpassa formen och innehållet efter den genre man skriver i och efter vem som är mottagare. Det kan till exempel vara att skriva en insändare som riktar sig till politiker och invånare på orten där man bor, en påhittad nyhetsartikel eller ett blogginlägg. Då är det viktigt att veta hur man strukturerar texten beroende på dess innehåll och vilka ord och uttryck som är lämpliga att använda.

I årskurserna 7–9 möter eleverna ett än bredare spektrum av skrivande i form av *olika typer av texter*. Olika typer av texter kan innefatta allt från recensioner av böcker och filmer till inlägg i sociala medier. Undervisningen ska även i de högre årskurserna behandla de olika texttypernas *uppbyggnad och språkliga drag*. Progressionen ligger i att eleverna skriver allt fler olika och mer komplexa texter ju äldre de blir.

Finska som andraspråk

I finska som andraspråk möter eleverna i årskurserna 1–3 strategier för *skrivande av enkla presentationer, beskrivningar och meddelanden*. Skrivningen utgår från den låga språkliga nivå som eleverna kan befinna sig på, även om de successivt måste få möta utmaningar utifrån sin nivå. Motsvarande innehåll för årskurserna 4–6 är *strategier för skrivande av enkla berättande texter, beskrivningar och instruktioner* och eleverna i högsta årskurserna ska möta *berättelser och beskrivningar i form av sammanhängande text*. Tanken är att eleverna ska få tillfälle att skapa olika typer av texter och att de med stigande språklig förmåga ska arbeta mer medvetet med specifika stildrag i skriftliga framställningar.

Stavningsregler, alfabetet och grammatiska strukturer

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk	Stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter. Alfabetet på finska samt förhållandet mellan ljud och bokstav.	Finskans grundläggande struktur med stavningsregler, böjningsmönster och meningsbyggnad.	Finskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar.
Finska som andraspråk	Alfabetet på finska samt förhållandet mellan ljud och bokstav.	Språkliga företeelser som stavningsregler och grammatiska strukturer i det språk eleverna möter.	Språkliga företeelser som stavning, grammatiska strukturer och fasta språkliga uttryck i det språk eleverna möter.

Finska som förstaspråk

I alla årskurser ska elever som läser finska som förstaspråk möta ett innehåll som handlar om språkets struktur. Kunskaper om form och struktur är ett medel för att utveckla språkfärdigheten. Vetskapen om att man behärskar de formella aspekterna av språket gör att den språkliga tryggheten och lusten att uttrycka sig ökar.

Kursplanen skriver fram en progression i formläran från mötet med *alfabetet på finska samt förhållandet mellan ljud och bokstav och stavningsregler för vanligt förekommande ord i elevnära texter* i de lägre årskurserna, till kunskaper om *finskans grundläggande struktur med stavningsregler, böjningsmönster och meningsbyggnad* i årskurserna 4–6 och *finskans struktur med ordbildning, ords böjningsmönster, ordklasser och satsdelar* i årskurserna 7–9. Alla dessa delar är viktiga och kursplanen strävar efter att ge eleverna möjligheter att utveckla sin språkliga medvetenhet och säkerhet i tal och skrift.

Finska som andraspråk

Det centrala innehållet i finska som andraspråk anger inte något obligatoriskt innehåll eller någon obligatorisk ordningsföljd för vilka grammatiska företeelser eleverna ska få undervisning i eller om. Forskning om språkinläring visar att elever som lär sig ett nybörjarspråk tillgodogör sig studier av språkliga strukturer bättre när de upplever att strukturen uppfyller ett omedelbart behov och har ett tydligt syfte i kommunika-

tionen. Kunskaper om form och struktur är ett medel för att utveckla språkfärdigheten. Detta är innebörden i en funktionell och kommunikativ språksyn och därför anger kursplanen att eleverna i finska som andraspråk både i årskurserna 4–6 och 7–9 ska studera *språkliga företeelser ... i det språk eleverna möter*. Liksom i finska som förstaspråk ska eleverna i finska som andraspråk i årskurserna 1–3 möta innehållet *alfabetet på finska samt förhållandet mellan ljud och bokstav*.

Ordböcker och andra hjälpmedel

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk		<i>Ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse.</i>	<i>Hjälpmedel för informationssökning och ordförståelse.</i>

Finska som förstaspråk

Eleverna som läser finska som förstaspråk i årskurserna 4–6 ska i undervisningen möta *ordböcker och andra hjälpmedel för stavning och ordförståelse*. Det kan till exempel vara digitala språkbehandlingsprogram eller lexikon. Detta ger eleverna en möjlighet att självständigt söka information och därmed ta större eget ansvar för sitt lärande.

Progressionen ligger i att eleverna i årskurserna 4–6 framför allt möter hjälpmedel för stavning och ordförståelse, medan eleverna i de högre årskurserna även möter olika hjälpmedel för *informationssökning och ordförståelse*. Naturligtvis kommer många elever i kontakt med hjälpmedel för informationssökning även i de lägre årskurserna, men det är obligatoriskt innehåll först i årskurserna 7–9.

Olika sätt att söka och välja texter från olika medier

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som andraspråk		<i>Olika sätt att orientera sig i texter från internet och andra medier.</i>	<i>Olika sätt att söka och välja texter från internet och andra medier.</i>

Finska som andraspråk

Den digitala världen är en rik källa för information om vitt skilda ämnesområden. Det finns en bredd i utbudet som kan tillgodose de flesta intressen. Därför är det utvecklande för eleverna i årskurserna 4–6 att undervisningen i finska som andraspråk behandlar *olika sätt att orientera sig i texter från internet och andra medier*. Kursplanen anger en progression för årskurserna 7–9 genom formuleringen söka och välja texter från internet. Här krävs alltså en bättre förmåga att tolka och förstå innehållet i det man arbetar med. Den ökande användningen av digitala medier gör att det blir allt viktigare att eleverna får möjlighet att utveckla strategier för att tolka och förhålla sig till innehållet i det de arbetar med.

Tala, lyssna och samtala

Kunskapsområdet ”Tala, lyssna och samtala” lyfter fram det muntliga i ämnet. Att kunna tala, lyssna och samtala med olika syften och i skilda situationer är nödvändiga delar av en funktionell språkförmåga.

Samtal, berättande och presentationer

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk	<i>Samtal om vardagliga företeelser och händelser.</i> <i>Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare.</i> <i>Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen.</i>	<i>Samtal om egna och andras upplevelser samt om vardagliga företeelser och händelser.</i> <i>Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare.</i> <i>Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation.</i>	<i>Samtal om ämnen som är välbekanta för eleven samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter.</i> <i>Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare.</i> <i>Anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare.</i>
Finska som andraspråk	<i>Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel intressen, personer och platser.</i>	<i>Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel vardagliga situationer, händelser och aktiviteter.</i>	<i>Samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven, till exempel olika slags händelseförlopp samt egna och andras erfarenheter.</i> <i>Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare.</i>

Eleverna kan utveckla goda muntliga språkfärdigheter i finska när de får en möjlighet att delta i samtal, berätta och presentera något inför andra för att uttrycka och tolka känslor, tankar, åsikter och idéer. Därför lyfter kursplanen fram innehållspunkter som handlar om samtal, presentationer och berättande.

Finska som förstaspråk

I finska som förstaspråk möter eleverna i årskurserna 1–3 samtal om *vardagliga företeelser och händelser*. I årskurserna 4–6 tillkommer utöver detta *samtal om egna och andras upplevelser*. I årskurserna 7–9 är motsvarande innehåll samtal om *ämnen som är välbekanta för eleven samt om aktuella händelser, tankar, känslor och åsikter*. Progressionen går från det elevnära och konkreta mot en ökad grad av övergripande och mer abstrakta samtalsämnen. Genom att eleverna får möjlighet att använda språket i allt

fler sammanhang och samtalsituationer ju äldre de blir, vidgar de sitt ordförråd och sin förmåga att variera språket, till exempel med avseende på utförlighet, inlevelse och formell korrekthet.

Att kunna anpassa sitt språk och sitt framförande beroende på sammanhanget och målgruppen är viktigt för att kunna kommunicera på ett effektivt och funktionellt sätt. Med innehållet *muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare* för årskurserna 1–6 lyfter kursplanen fram vikten av mottagaranpassning. För eleverna i årskurserna 7–9 betonar kursplanen ytterligare vikten av att vara medveten om mottagaranpassning med innehållet *anpassning av språk, innehåll och disposition efter syfte och mottagare*.

Muntligt berättande avser mer informella former av kommunikation, till exempel mellan eleven och en kamrat, medan muntliga presentationer avser mer formaliserade former av redogörelser. Det kan handla om att utgå från ett givet ämne, till exempel en text som man har läst eller en film man har sett. Det kan även innebära att använda olika hjälpmedel för att stödja presentationen. För årskurserna 1–3 anger kursplanen *bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationen* och för årskurserna 4–6 anges *stödord, bilder och digitala medier* som hjälpmedel vid muntliga presentationer.

Finska som andraspråk

Generellt är det betydelsefullt att eleverna kan relatera det som behandlas i undervisningen till sin egen verklighet. Förförståelse i någon form har stor betydelse för hur man tillägnar sig det språkliga flödet. Därför är *samtal om ämnesområden som är välbekanta för eleven* ett centralt innehåll för alla årskurser i finska som andraspråk. För de lägre årskurserna är *intressen, personer och platser* ämnen som kan behandlas. Det kan handla om det som konkret finns runt eleverna: familj, kamrater och skolan. För de äldre eleverna kan detta byggas ut till att även omfatta *händelser och aktiviteter*. Progressionen kan bestå i att det man samtalar om blir mer avlägset även fysiskt. Många elever, inte minst i tonåren, upplever det som angeläget att få samtala om olika frågor som berör dem, det kan till exempel vara relationer eller existentiella frågor. Därför finns i årskurserna 7–9 även innehållet *samtal om ... egna och andras erfarenheter*.

När det gäller det innehållet *muntliga presentationer och muntligt berättande* möter eleverna som läser finska som andraspråk det först i årskurserna 7–9, eftersom detta innehåll kräver att eleverna nått en grundläggande språkfärdighetsnivå. Innehållet går att individualisera allt efter elevernas olika språkförmåga och behov.

Olika varieteter av talad finska

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk			<i>Olika varieteter av talad finska.</i>

Finska som förstaspråk

Genom mötet med *några varieteter av talad finska* får eleverna i finska som förstaspråk i de högsta årskurserna en möjlighet att bekanta sig med och utvidga sin förståelse av den språkliga och kulturella mångfalden bland finsktalande. På så sätt kan gemenskapen med de olika områden där man använder andra varieteter än elevens egen öka. Att utveckla medvetenhet om olika talade regionala varieteter av språket gör det också möjligt att uppfatta likheter och skillnader mellan till exempel det formella språket och regionala varieteter.

Lyssnande och muntlig kommunikation

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som andraspråk	<p><i>Språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleven möter.</i></p> <p><i>Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och dra slutsatser om innehållet i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.</i></p>	<p><i>Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.</i></p> <p><i>Strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar.</i></p> <p><i>Olika sätt att orientera sig i talat språk från internet och andra medier.</i></p>	<p><i>Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord och sammanhang i talad finska, till exempel med hjälp av förförståelse.</i></p> <p><i>Strategier för att delta i och bidra till samtal, till exempel frågor samt bekräftande fraser och uttryck.</i></p> <p><i>Olika sätt att söka och välja talat språk från internet och andra medier.</i></p>

Finska som andraspråk

I finska som andraspråk finns innehållet *språkliga företeelser som uttal och intonation i det språk eleven möter* för de lägre årskurserna. Rädsla för ett felaktigt uttal hindrar ibland eleverna från att våga uttrycka sina tankar eller känslor. Då är det nödvändigt att undervisningen aktivt fokuserar på uttal, betoning och satsmelodi. Genom att eleverna blir uppmärksamma på hur talet låter och får möjlighet att utveckla ett flyt i sitt eget talspråk, blir det lättare för dem att förstå vad andra säger och att själva göra sig förstådda.

Strategier för att uppfatta betydelsebärande ord är ett annat innehåll som enbart finns i finska som andraspråk. Här finns det för alla årskurser. Strategier för att lättare förstå talat språk går ut på att man använder sin förförståelse för att göra så goda gissningar eller uppskattningar som möjligt av det man inte förstår. Konkret kan detta handla om

att våga och kunna gissa sig till det huvudsakliga budskapet med hjälp av exempelvis sammanhanget och kända ord. Genom processer av det här slaget, som ofta sker gradvis, kan luckor i budskapet fyllas ut genom slutledning för att man ska få en mer utförlig bild av budskapets betydelse och beståndsdelar. Framgångsrika strategier är alltid helt situationsbetingade, det vill säga de används bara i den utsträckning som krävs för att förstå det aktuella budskapet.

I ett samtal, en diskussion eller i ett chattforum, kan deltagarna göra på olika sätt för att stärka samarbetet och se till att samtalet utvecklas i rätt riktning. Att kunna välja rätt strategi för rätt tillfälle kan bidra till ömsesidig förståelse och ett fokuserat angreppssätt. I årskurserna 4–6 ska undervisningen därför behandla *strategier för att lösa språkliga problem i samtal, till exempel gester, frågor och omformuleringar*. För årskurserna 7–9 är motsvarande innehåll *strategier för att delta i och bidra till samtal*. Olika sätt att bidra till att samtalet utvecklas kan vara att ställa uppföljande frågor, be om förtydliganden eller att stödja samtalspartnern genom att med korta enkla fraser förmedla att man förstår.

Den digitala tekniken och det stora utbudet av medier som vi har i dag ger stora möjligheter att ta del av autentiskt språk. Eleverna i årskurserna 4–6 ska därför få undervisning om *olika sätt att orientera sig i talat språk från internet och andra medier*. För årskurserna 7–9 är motsvarande innehåll utvecklat till *olika sätt att söka och välja talat språk från internet och andra medier*. Här finns en progression som innebär att det krävs en bättre förmåga av de äldre eleverna att tolka och förstå innehållet i det de arbetar med och lyssnar på. Som påpekats tidigare gör den ökande användningen av digitala medier att det blir allt viktigare att eleverna får möjlighet att utveckla strategier för att tolka och förhålla sig till innehållet i det de arbetar med.

Texter

Kursplanens skrivningar om möte med olika slags texter ska förstås som att de ibland även inrymmer mötet med olika muntliga uttrycksformer.

Sverigefinska kulturella uttrycksformer har sina rötter i både Finland och Sverige. Användningen av texter från båda länderna ger därför den språkliga och kulturella variation som bidrar till att eleverna kan få fördjupade insikter i och om finska som nationellt minoritetsspråk och sverigefinnar som nationell minoritet.

Berättande och poetiska texter samt faktatexter

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk	<p><i>Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, dikter, sagor och sånger.</i></p> <p>Faktatexter för barn.</p> <p>Texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.</p>	<p><i>Berättande och poetiska texter samt faktatexter för barn och unga från olika tider och områden där finska används.</i></p> <p>Texter som belyser identitets- och livsfrågor samt texter som anknyter till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer.</p>	<p><i>Beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar och arbetsbeskrivningar. Texternas syfte, innehåll och typiska språkliga drag.</i></p> <p>Skönlitteratur för ungdomar och vuxna samt andra berättande och poetiska texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer. Skönlitteratur som belyser identitets- och livsfrågor.</p>
Finska som andraspråk	<p><i>Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.</i></p> <p>Enkla instruerande och beskrivande texter.</p> <p>Enkla texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella företeelser.</p>	<p><i>Berättande och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger.</i></p> <p>Enkla instruerande och beskrivande texter.</p> <p>Enkla texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter samt enkla texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella företeelser.</p>	<p><i>Berättelser och annan fiktion för barn och unga. Sånger och dikter.</i></p> <p>Instruerande och beskrivande texter. Texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag.</p> <p>Texter som belyser identitets- och livsfrågor, samt texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner, kulturella företeelser och språkliga uttryckssätt.</p>

Finska som förstaspråk

Alla elever som läser finska som förstaspråk ska möta *berättande och poetiska texter*. För årskurserna 1–3 är innehållet preciserat som *texter för barn i form av bilderböcker, kapitelböcker, dikter, sagor och sånger*. Dikter, sagor och sånger i muntlig form kan ha en gynnsam inverkan på elevernas språkliga medvetenhet och i förlängningen på deras läs- och skrivförmåga. Den muntliga traditionen är en del av det kulturella arvet som kan föras vidare till nya generationer med hjälp av både skolan och familjen. Till-

sammans med den skrivna litteraturen är den en viktig kunskapskälla för eleverna och mötet med den bidrar till att göra dem delaktiga i en litterär tradition.

För årskurserna 7–9 finns utöver *berättande och poetiska texter* även innehållet *skönlitteratur för ungdomar och vuxna*. Det är bara i de högre årskurserna kursplanen använder begreppet skönlitteratur. Skillnaden mellan skönlitteratur och berättande texter ligger i att berättande texter avser ett bredare urval än skönlitteratur. Kursplanens skrivningar vill understryka att eleverna ska få möta en bredd av texter. Det centrala innehållet anger inte några specifika texter utan urvalet måste göras utifrån syftet med undervisningen och elevernas intressen och erfarenheter.

I alla årskurser ska eleverna även möta olika former av faktatexter. Det kan till exempel vara recept, tidningstexter och arbetsbeskrivningar. Ju äldre eleverna blir, desto mer komplexa blir texterna. För årskurserna 1–3 anger kursplanen innehållet *faktatexter för barn*. I årskurserna 4–6 är detta utvecklat till *faktatexter för barn och unga från olika tider och områden där finskan används*. Progressionen går mot allt fler genrer i årskurserna 7–9. Här anger kursplanen att eleverna ska möta *beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande texter* och undervisningen behandla deras *syfte, innehåll och typiska språkliga drag*. Breddningen av genrer ger eleverna en möjlighet att utveckla sin förmåga att tillägna sig innehållet i olika typer av texter samt formulera och uttrycka sig i flera olika situationer och sammanhang.

Elever i alla årskurser i finska som förstaspråk ska möta texter *med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella uttrycksformer*. Det innebär att texterna med fördel kan beröra det innehåll som finns i kunskapsområdet ”Sverigefinnarnas kultur”. För årskurserna 4–9 finns även innehållet *texter som belyser identitets- och livsfrågor*. I barn- och ungdomsåren söker många sin identitet och då kan mötet med texter som tar upp existentiella frågor stärka sverigefinska barn och unga i deras sökande. Det här innehållet är ett sätt att betona att eleverna ska komma i kontakt med och läsa texter som vidareutvecklar deras intressen och kunskaper samtidigt som de öppnar för nya insikter. Elevnära texter är en bra utgångspunkt för mötet med litteratur, men skolan ska också ge eleverna möjlighet att vidga sina intressen och sin syn på olika frågor. Progressionen ligger i att texterna successivt blir mer komplexa.

Finska som andraspråk

I finska som andraspråk ska eleverna i årskurserna 1–6 möta *berättande texter och poetiska texter för barn i form av bilderböcker, dikter, sagor och sånger*. Urvalet av dessa texter måste göras utifrån syftet med undervisningen samt elevernas intressen, erfarenheter och språkförmåga. Den muntliga traditionen är en del av sverigefinnarnas kulturella arv och är tillsammans med den skrivna litteraturen en viktig kunskapskälla för eleverna i finska som andraspråk. Mötet med den muntliga traditionen tillsammans med den skrivna litteraturen bidrar till fördjupad förståelse för sverigefinska och finska traditioner.

I årskurserna 7–9 är motsvarande innehåll *berättelser och annan fiktion för barn och unga. Sånger och dikter*. Progressionen ligger i att texterna successivt blir mer komplexa. Det ger större utrymme för analyser av bland annat budskap och stilgrepp.

Eleverna som läser finska som andraspråk ska också möta olika former av faktatexter. För årskurserna 1–6 anger kursplanen *enkla instruerande och beskrivande texter*.

Mötet med dessa texter är ett sätt för eleverna att bekanta sig med innehåll, form och struktur i andra skrivna genrer än enbart berättande. För årskurserna 7–9 ses en progression med tillägget *texternas syfte, innehåll och några av deras typiska språkliga drag*.

Liksom i finska som förstaspråk ska alla elever i finska som andraspråk möta texter som anknyter till sverigefinnarnas traditioner och kultur. För årskurserna 1–6 är detta formulerat som *enkla texter med anknytning till sverigefinska och finska traditioner och kulturella företeelser*. För de högre årskurserna anger kursplanen en progression på så sätt att texterna inte längre behöver vara ”enkla” utan kan vara mer komplexa, både till form och innehåll.

Även för finska som andraspråk lyfter kursplanen fram texter som tar upp livsfrågor av olika slag. Eleverna i årskurserna 4–6 ska möta *enkla texter som belyser människors upplevelser och erfarenheter*, vilket fördjupas till *texter som belyser identitets- och livsfrågor* i de högre årskurserna. Progressionen ligger i texternas svårighetsgrad, vilka ämnen de behandlar och i att de anpassas efter elevernas utveckling från barn till ungdomar.

Språkbruk

I kunskapsområdet ”Språkbruk” finns ett innehåll som handlar om språk användning i olika sammanhang, ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter samt ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.

Ord och begrepp

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk	<i>Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.</i> <i>Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.</i>	<i>Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.</i> <i>Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.</i>	<i>Ord och begrepp för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning. Bildspråk och idiomatiska uttryck.</i> <i>Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.</i>
Finska som andraspråk	<i>Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.</i> <i>Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.</i>	<i>Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter.</i> <i>Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.</i>	<i>Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.</i> <i>Ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur.</i>

Finska som förstaspråk och andraspråk

Utgångspunkten i kursplanen är att det är betydelsefullt att eleverna kan relatera det de möter i undervisningen till sin egen verklighet och att de får samtala om såväl sin vardag som andra närliggande frågor. Därför finns innehållet *ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter* för alla årskurser i både finska som första- och andraspråk. Vilka specifika ord och begrepp undervisningen behandlar avgörs av elevernas behov och vilka moment man för närvarande arbetar med i undervisningen. Det är alltid värdefullt att ta upp ord och begrepp som eleverna möter i sina sammanhang.

Det är vidare värdefullt att eleverna bygger upp ett ordförråd för att kunna tala om sverigefinska och finska traditioner och olika samhällsföreteelser på finska. Innehållet *ord och begrepp med anknytning till sverigefinsk och finsk kultur* är därför ett gemensamt innehåll för alla elever. Det är viktigt att understryka att språket ständigt utvecklas, till exempel genom ungdomsspråk, sms, chatt och lånord. Språket ska vara ett verktyg för att hantera vardagen och då krävs att eleverna utvecklar kunskaper i både traditionellt och nydanande språk.

Att lära sig ord och begrepp handlar inte enbart om att utveckla ett stort ordförråd. Det är lika viktigt att utveckla kunskaper om *ords och begrepps nyanser och värdeladdning* som är ett innehåll i årskurserna 4–9 i finska som förstaspråk och i årskurserna 7–9 i finska som andraspråk. Att utveckla nyansrikedom i språket är en förutsättning för att kunna beskriva sin verklighet på ett mer precist sätt. Forskning visar att ett stort och nyanserat ord- och begreppsförråd är en nyckel för att nå framgång i högre studier.

Eleverna i årskurserna 7–9 som läser finska som förstaspråk ska även möta *bildspråk och idiomatiska uttryck*, det vill säga sådana språkliga uttryck som är mer bildliga än bokstavliga. En elev som kan många synonymer kan uttrycka sig på ett mer nyanserat och varierat sätt och kommer också att ha lättare att förstå såväl talat som skrivet språk. Ju äldre eleverna blir desto större fokus lägger kursplanen på ett nyanserat och varierat språk.

Språkanvändning i olika sammanhang

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk		<i>Likheter och skillnader mellan finskt talspråk och skriftspråk.</i>	<i>Skillnader i språkanvändningen beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar.</i> <i>Sverigefinskan i relation till finskan i Finland.</i>
Finska som andraspråk		<i>Hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer.</i>	<i>Hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar.</i> <i>Likheter och skillnader mellan finskt talspråk och skriftspråk.</i>

Finska som förstaspråk

För att uppnå en språklig säkerhet behöver eleverna bli medvetna om skillnaderna mellan tal och skrift och förstå vikten av att anpassa sitt språk efter i vilket sammanhang man kommunicerar. De elever som har finska som förstaspråk lär sig språket genom att gå från tal till skrift. Elevernas talade språk och deras dialekt skiljer sig emellertid ofta från allmänt talspråk och skriftspråket, något som kan försvåra deras skriftspråkliga inläring. Därför finns innehållspunkten *likheter och skillnader mellan finskt talspråk och skriftspråk* för årskurserna 4–6 i finska som förstaspråk.

I årskurserna 7–9 ska eleverna möta ett innehåll som handlar om *skillnader i språk-användningen beroende på i vilket sammanhang, med vem och med vilket syfte man kommunicerar*. Innehållet kan ha beröringspunkter med innehållet under kunskapsområdet ”Tala, lyssna, samtala” som handlar om hur man kan anpassa muntliga presentationer efter syfte och mottagare. Den här punkten avser emellertid också en skriftlig mottagarmedvetenhet och en fördjupad insikt i hur språket kan användas på olika sätt i olika sammanhang. Avsikten är att eleverna ska utveckla en medvetenhet om att de själva kan påverka hur de blir uppfattade av andra utifrån hur de väljer att uttrycka sig.

För de högre årskurserna finns även innehållet *sverigefinskan i relation till finskan i Finland*. Finskan i Sverige utvecklas av närheten till svenskan och det svenska samhället, exempelvis behövs sverigefinska ord och uttryck för att beskriva det svenska samhällslivet. Den talade finskan i Sverige har sin särskilda utveckling. Genom att eleverna får jämföra sverigefinskan med finskan i Finland ges de möjlighet att få syn på skillnader i språkbruk och ordval – det som utgör en del av språkets kulturella dimension. Jämförelserna stärker på så sätt elevernas språkliga och kulturella utveckling.

Finska som andraspråk

De elever som läser finska som andraspråk lär sig att tala, skriva och läsa parallellt. Det betyder att deras talspråk utvecklas på samma grund som skriftspråket. Därmed finns inte lika stort behov av innehållet likheter och skillnader mellan elevens tal- och skriftspråk. Dock kommer eleverna i finska som andraspråk i kontakt med allmänt talspråk och därför ska de i årskurserna 7–9 möta innehållet *likheter och skillnader mellan finsk talspråk och skriftspråk*.

En viktig del av den språkliga medvetenheten är förmågan att reflektera över hur språket faktiskt används i autentiskt material och utifrån detta utveckla sitt eget språk. För de elever i årskurserna 4–6 som läser finska som andraspråk finns innehållet *hur ord och fasta språkliga uttryck, till exempel artighetsfraser och tilltalsord, används i texter och talat språk i olika situationer*. Det ger eleverna möjlighet att iakttä och reflektera över hur språket kan anpassas efter mottagare och syfte. Förmågan att anpassa sitt språk till olika situationer är, som tidigare påpekats, central för att man ska kunna kommunicera framgångsrikt i formella och informella sammanhang.

Genom innehållet *hur olika formuleringar används för att inleda och avsluta samtal samt olika typer av muntliga och skriftliga framställningar* för årskurserna 7–9 visar kursplanen på en progression. Ju äldre eleverna blir desto högre blir kraven på att anpassa språket efter mottagare och sammanhang.

Sverigefinsk kultur

Innehållet i kunskapsområdet ”Sverigefinsk kultur” är i stort sett samma för finska som första- och andraspråk eftersom alla elever har rätt till samma kulturkunskaper. Området rymmer ett brett innehåll om språk, traditioner och estetiska uttrycksformer ur ett historiskt och nutida perspektiv. Begreppet kultur har en mycket vid betydelse i kursplanen och innefattar också kulturtraditioner, värderingar, centrala begrepp i olika grupper och sociala sammanhang eller miljöer där språket används. Det handlar om att kunna se och förstå mönster, men samtidigt undvika kollektiva stereotyper.

En viktig utgångspunkt för kunskapsområdet är att sverigefinsk kultur bygger på influenser från både Finland och Sverige, samtidigt som den är något flexibelt och föränderligt i tid och rum. Skrivningarna i det centrala innehållet är medvetet öppna för formulerade för att ge lärare och elever möjligheter att tillsammans avgöra var de vill lägga fokus utifrån den enskilda gruppens sammansättning och behov.

Sverigefinska kulturuttryck

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk	<i>Sverigefinnarnas kulturliv i form av musik och andra estetiska uttryck.</i>	<i>Sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer, till exempel musik, film och skönlitteratur.</i>	<i>Traditionell och modern sverigefinsk och finsk musik samt andra estetiska uttryck.</i> <i>Några sverigefinska och finska författare och deras verk.</i>
Finska som andraspråk	<i>Sverigefinnarnas kulturliv i form av musik och andra estetiska uttryck.</i>	<i>Sverigefinnarnas kulturliv i olika konstformer, till exempel musik, film och skönlitteratur.</i>	<i>Traditionell och modern sverigefinsk och finsk musik samt andra estetiska uttryck.</i> <i>Några sverigefinska och finska författare och vilka verk de är kända för.</i>

Finska som förstaspråk och andraspråk

Det centrala innehållet om sverigefinsk kultur är valt för att ge eleverna en bred bild av olika sverigefinska och finska traditionella och nutida estetiska uttrycksformer. Kultur från Finland har en central roll i sverigefinnarnas historia och nutid, samtidigt som sverigefinnarnas kulturella uttrycksformer har sin särutveckling i Sverige. I årskurserna 1–3 möter eleverna sverigefinnarnas kulturliv i form av *musik och andra estetiska uttryck*. Tanken med detta innehåll är att ge eleverna en första orientering i olika kulturella uttrycksformer. Punkten är medvetet öppet formulerad och innehållet kan anpassas efter gruppens behov och intressen.

För årskurserna 4–6 är motsvarande innehåll formulerat som sverigefinnarnas kulturliv i *olika konstformer, till exempel musik, film och skönlitteratur*. Innehållet lämnar öppet för lärare och elever att välja ut vad som ska studeras med utgångspunkt i de egna intressena.

Kursplanen anger att eleverna i högre årskurser ska få möta både *traditionell och modern sverigefinsk och finsk musik*. Innehållet är valt för att visa på bredden i den sverigefinska och finska musiken. Genom att utveckla kunskaper om traditionell musik från olika tider får eleverna en möjlighet att utveckla en djupare förståelse och ett större intresse för sin egen samtida musik. I förlängningen kan mötet med detta innehåll också väcka en nyfikenhet hos eleverna att själva uttrycka sig musikaliskt.

I årskurserna 7–9 ska eleverna även ges en möjlighet att utveckla kunskaper om *några sverigefinska och finska författare och deras verk*. Här finns en skillnad i kursplanen mellan finska som första- och andraspråk. I finska som andraspråk är motsvarande innehåll *några sverigefinska och finska författare och vilka verk de är kända för*. Det innebär att eleverna som läser finska som förstaspråk ska möta innehållet i verken direkt

genom att till exempel läsa dem. För de elever som läser finska som andraspråk räcker det att få kännedom om några kända sverigefinska och finska författare och deras verk. Båda innehållen syftar till att orientera eleverna i sverigefinsk och finsk litteratur och vidga deras förståelse och intresse för den. Kursplanen anger inte några enskilda författare som ska behandlas utan det är upp till lärare och elever att avgöra utifrån intresse och sammanhang.

Sverigefinnarna förr och nu

	Årskurs 1–3	Årskurs 4–6	Årskurs 7–9
Finska som förstaspråk och andraspråk	<i>Sverigefinnarnas liv i dag med utgångspunkt i deras historia och kultur.</i>	<i>Den finskspråkiga befolkningens historia i Sverige.</i> <i>Några samhällsfrågor som berör sverigefinnar idag.</i>	<i>Historiska och nutida levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland.</i>

Finska som förstaspråk och andraspråk

Eftersom språk, historia och kultur är nära förbundna med varandra strävar kursplanen efter att lyfta fram hur sverigefinnar lever i dag med utgångspunkt i historia och kultur. Innehållet gör det möjligt för eleverna att utveckla en djupare förståelse av det nutida och de möter det därför genom alla årskurser.

För eleverna i årskurserna 1–3 finns innehållspunkten *sverigefinnarnas liv i dag med utgångspunkt i historia och kultur*. Innehållet syftar till att ge eleverna en första, översiktlig bild av sverigefinnarnas språkliga och kulturella bakgrund sett genom nutida liv. Det kan till exempel innebära att eleverna får bekanta sig med matkultur eller högtidsfirande i olika familjer.

I årskurserna 4–6 ligger fokus på *den finskspråkiga befolkningens historia i Sverige*. Genom att eleverna får möta ett konkret innehåll som handlar om den finskspråkiga befolkningens historia i Sverige vill kursplanen, förutom att ge kunskaper om historiska händelser, bidra till att ge eleverna en bild av de olika miljöer där finska har talats i Sverige. Det kan till exempel vara hos skogsfinnarna i Värmland, den finskspråkiga befolkningen i Norrland samt den medeltida finskspråkiga befolkningen i Stockholm. Men undervisningen kan även knyta an till och lyfta fram hur sverigefinnar lever i vår tid genom innehållet *några samhällsfrågor som berör sverigefinnar i dag*.

I årskurserna 7–9 fortsätter eleverna att möta sverigefinnarna som nationell minoritet, men nu förflyttas tyngdpunkten mer mot det nutida sverigefinska samhället med innehållet *historiska och nutida levnadsvillkor och samhällsfrågor i Finland*. Undervisningen kan till exempel lyfta fram hur den finskspråkiga befolkningens ställning har utvecklats i Sverige, från efterkrigstiden när det kom många arbetskraftsinvandrare från Finland, till 2000-talet när den finskspråkiga befolkningen fick status som nationell minoritet samt de lagar som berör nationella minoriteter och deras rättigheter.

Språket och kulturen – ursprung, utveckling, nutida status och framtid

	Årskurs 1-3	Årskurs 4-6	Årskurs 7-9
Finska som förstaspråk och andraspråk			<i>Finskans ursprung, utveckling och framtid i Sverige. Organisationer som arbetar för att främja språket och sverigefinsk kultur.</i>

Finska som förstaspråk och andraspråk

I årskurserna 7–9 möter eleverna innehållet *finskans ursprung, utveckling och framtid i Sverige*. Kunskaper om varifrån och hur språket utvecklats hänger samman med kunskaper om hur kulturen har utvecklats. Genom att till exempel betrakta ett språks ordförråd går det att dra slutsatser om vilka språkliga och därmed kulturella kontakter talarna av språket har haft. Här ryms även en översikt över de finsk-ugriska språken.

För att eleverna ska ges möjlighet att ta aktiv del i och bidra till det sverigefinska samhällets och språkets fortlevnad och utveckling lyfter kursplanen fram *organisationer som arbetar för att främja språket och sverigefinsk kultur*. Innehållet kan till exempel innebära resonemang kring villkoren för ett minoritetsspråks överlevnad. Det kan med fördel behandlas i relation till annat innehåll i kursplanen, exempelvis i mötet med sverigefinnarnas kulturarv och historia. Det är också viktigt att eleverna blir medvetna om möjligheten att påverka och ta del i det sverigefinska samhället.

KUNSKAPSKRAVEN

Kunskapskraven är skrivna i löpande text och ger helhetsbeskrivningar av vilka kunskaper som krävs för de olika betygsstegen. De grundar sig på de långsiktiga målen för ämnet som beskrivs i ämnets syfte samt på det centrala innehållet. För att nå betyget E, C eller A krävs att elevens kunskaper motsvarar beskrivningen av kunskapskravet i sin helhet.

Det är viktigt att läsa och förstå kunskapskraven ur ett helhetsperspektiv. Men för att det ska vara lätt att urskilja progressionen kan man genom de fetmarkerade orden eller fraserna synliggöra vad som skiljer kunskapskraven på de olika betygsstegen från varandra. Kunskapskraven utgår från de långsiktiga målen och relaterar till det centrala innehållet.

Kunskapskraven för ämnet modersmål-finska som förstaspråk är uppbyggda enligt samma principer som kunskapskraven i ämnena modersmål och samiska som förstaspråk. Läs mer om kunskapskravens uppbyggnad och hur de kan användas i ”Kommentarmaterial till kursplanen i modersmål”, ”Kommentarmaterial till kursplanen i samiska” och ”Kommentarmaterial till kunskapskraven i modersmål”.

Kunskapskraven för ämnet modersmål-finska som andraspråk är uppbyggda enligt samma principer som kunskapskraven i ämnet moderna språk. Läs mer om kunskapskravens uppbyggnad och hur de kan användas i ”Kommentarmaterial till kursplanen

i moderna språk”, ”Kommentarmaterialet till kunskapskraven i moderna språk”,
”Gemensam europeisk referensram för språk” och ”Europisk språkportfolio”.

Samtliga dokument finns tillgängliga på Skolverkets webbplats www.skolverket.se.

Skolverket

ISBN: 978-91-3832-674-9